

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Maximiliani Sandaei E Societate Iesv Doctoris
Theologi Architectura Christiana**

Sandaeus, Maximilianus

Coloniae Agrippinae, 1653

Sermo VIII. Humilitas quomodo in imo fundum solidet ad suscipiendum
retinendumque Fundamentum Fidei. Super Maria fundavit eam, Psal. XXIII.
2.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-46065](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-46065)

Primò, comparando id quod ipse naturaliter habet ex se cum eo, quod alter habet ex peculiari DEI dono. *Secundò*, comparando donum ipsum minus, quod habet ex Deo, cum dono aliquo majore, quod ex Deo habet alter. *Tertid*, comparando defectum aliquem suum cum bono aliquo, quod habet alter. Faxit humilium Doctor Christus Dominus, ut quàm benè intelligimus, Domus Sapientiæ Fundamentum esse Humilitatem, tam promptè illam cordi nostro infigamus, humiliantes nosmet ipsos sub potenti manu DEI, ut nos exaltet in tempore visitationis: omnem sollicitudinem nostram projicientes in eum, quoniam ipsi cura est de nobis. Ipsi laus, honor & gloria in secula sempiterna. AMEN.

1. Pet. v. 6.

SERMO VIII.

HUMILITAS

*Quomodo in imo fundum solidet, ad suscipiendum, retinendumq;
Fundamentum Fidei.*

Super maria fundavit eam. Psalmo XXXIII. 2.

ARTICULUS I.

Ædificium spirituale extruitur in aqua.

DEMONSTRATVM est in superioribus, Domus Sapientiæ, sive Ædificii, quod construitur ex virtutibus in anima, Fundamentum per se, ac primarium esse primam virtutem Theologicam, quæ dicitur FIDES. Hanc tamen præcedere

X 3

dere

dere debere Virtutem aliam, quæ removeat impedimentum: nempe, Humilitatem; per quam ejicitur Superbia, quæ Fidem impedire solet. Quod illustravimus ex regulâ Architecturæ vulgari, quâ præscribitur, ut Fundamentum locetur in fundo solido. Quod si soliditas non habeatur in superficie, fodiendum esse, usque dum perveniatur ad id, quod est solidum: reperiri autem solidum tandem in imo. Hoc imprimis est officium Humilitatis, quæ palam considerationis aut notitiæ suæ traducens, per omnes ordines rerum, & hominum præcipue, se in imo seu infimo statu esse considerat, & ita sibi persuadet. Nimirum, quod sit infimus, ac minimus omnium: minimus in ordine Prælatorum, minimus in ordine Ecclesiasticorum, minimus in ordine Secularium, in ordine litteratorum, in ordine virtuosorum, in ordine Religiosorum. Quam persuasionem haberi posse, absque ulla falsitate, aut fictione probavimus penè apodicticè, firmitus quàm per ullam demonstrationem mathematicam.

JAM verò, cum ad imum fossione ventum est, sæpe aqua erumpit, aut aquis obrutum solum sese offert: quid tunc factu opus? Cum structura in aquâ facienda est, tunc pulvere locum esse condensandum docet optimus Architecturæ Magister Vitruvius, cujus verba superius adnumeravimus. Simile quid in spiritali ædificatione fieri debere omninò existimo. Dum virtutum Ædificium erigimus, in aqua ædificamus, non solum, quia Baptismi Sacramentum, omnis est justificationis & sanctificationis initiū, ita ut fundamentum fidei ponatur eadem concha, in qua mergimur, sed ob alia multa, quæ jam subnectam. AQUA in divinis eloquiis, doctrinam Christi, ab ipso & Apostolis mundo promulgata significat. Unde prædicatio Christi, Prophetarum, & Apostolorum,

lorum, *Vox aquarum multarum* dicitur, Apocalypsis 1. Deuteronomii xxxii. Orator Moyses, cum petivisset audiri: *Audite caeli, quae loquor, audiat terra verba oris mei*, sermonem suae aquae multifariam comparat. *Concresecat ut pluvia doctrina mea: fluat ut ros eloquium meum: quasi imber super herbam: & quasi stille super gramina.* Et est sanè illustris similitudo isthæc, ad prædicationem exprimendam. Si quidem ut observat Abbas Joachimus: Hugo Victorinus, Ruper. Tuitiensis in Apocalyp. & alii, quemadmodum guttæ decidentis pluviae, sono multiplici concorditer sonant, ita multiplicia Sacrae Scripturae eloquia, in quibus loquitur Christus, eandem sonant veritatis sententiam. Et, ut sonus aquarum, id est, fluviorum impetus, per prærupta loca ruentium longissimè auditur, haud secus, Christi prædicatione ad fines usque terræ penetravit. Nam *in omnem terram exiit sonus eorum*, quos misit prædicare Euangelium, & in fines orbis terræ verba eorum. Atque hæc est illa *Pluvia voluntaria*, quam DEUS segregavit hæreditati suæ, psalmo LXVII. DEINDE, Gratia divini Spiritus Aqua nuncupatur à Christo Joann. VII. *Qui credit in me, sicut dicit Scriptura, flumina de ventre ejus fluent* AOVÆ-VIVÆ. Hoc autem dixit de Spiritu, quem accipienturi erant credentes in eum. Quo loco, per *flumina*, redundantem caritatem intelligunt, S. Augustinus & Beda: lætitiâ spiritualem D. Basilius & Ammonius: Doctrinam Evangelicam B. Ambrosius, (a) Gregorius, (b) Ruperus: (c) accommodatius ad sensum Christi D. ut existimant graves Interpretes, Gratiâ, donorumq; Spiritus Sancti abundantiam, ut D. Chrysostomus, Leontius, Origenes, (d) alii. (e) In his autem Aquis Ædificium virtutum est extruendum. At nunquam in iis poterit consistere

X - 4 sterc

(a) Lib. x. epist. 82. (b) lib. xviii. Mor. cap. 23. (c) Joann. vii
 (d) Hom. 12. in Num. (e) S. Hilari. ps. 64. S. Hier. q. 9. ad Hedibiam

stere Fundamentum Fidei, nisi ex Architecturæ præscripto, pulveris, cineris-ve aggeries iis injiciatur, quæ ipsis his aquis densari solet, ut Fundamentum firmiter sustineatur. Quod paulò clarius fufiusque explicandum est.

A R T I C U L U S II.

H U M I L I T A S

*Tanquam Pulvis & Cinis, densat, solidatq; fundum animæ
in Aquis ad suscipiendum Fundamentum Fidei.*

PULVIS & Cinis symbolum sunt, ut vilitatis, ita Humilitatis. Hinc Pulvis & Cinis dicitur homo, ut humana vilitas, abjectio, & humilitas significetur. Pulvis es, inquit Deus, & in pulverem reverteris. Genesis tertio. Et Iob cap. x. Memento, quæso, quod sicut lutum feceris me, & in pulverem reduces me. Iterum. c. xxxiv. 15. Homo in cinerem revertetur. David quoque, Psal. III. 29. Auferes Spiritum eorum & deficient, & in pulverem suum revertentur. Denique, Ecclesiastes cap. XII. Revertatur pulvis in terram suam, unde erat, & spiritus redeat ad Deum, qui dedit illum. Pia est ceremonia quæ ducit ad vilitatis suæ considerationem Pontificem recens electum. (a) Proficiscitur magna pompa ad Ecclesiam Lateranensem, coronam Papalem accepturus. Comitantur Cardinales, Principes, Regum Legati, concurrunt infinita hominum multitudo: acclamantur varia ad plausum: personant tubæ, concinunt musici; sed una est cantilena utilissima, quæ ex antiquissimo instituto confidenti in lapidea & stercorea sede, ut vocatur, occinitur: (b) *Suscipiens de pulvere egenum, & de stercore erigens pauperem.* Fuit etiam mos vetus, ut qui se hu-

(a) Thomas Bosius lib. II, de Signis Eccl. cap. 10. §. 21. (b) Psal. cxii. 7.

miles alicui exhibere destinarent, pulvere & cinere, vel alterutro caput conspergerent. Et quoniam supplices, quique à Deo oratione quidpiam obtinere desiderant, maximè decet humilitas, hinc pulverem lingere, caput pulvere fœdare, procumbere in cineres dicebantur: & revera id faciebāt. Isa. XLIX. *Erunt Reges nutriti tui: & Regine Nutrices tuæ: vultu in terrâ demisso adorabunt te, & pulverē pedū tuorū lingent.* Quò spectat illud Threnorū tertio: *Pone in pulvere os suū, & prosternetur corā Domino suo, si fortè sit spes.* Vbi Chaldæus, *Dabit in pulverē os suū, & prosternetur coram Domino suo, si fortè sit spes:* hoc est, supplicem se abiciet, & dedititi, ac humiliantis in morem ante Dominum, si vel ita, nempe, tot humilitatis significationibus, possit veniam impetrare. Aut, de se ipso demissè sentiens, & loquens, gestu quoque habituque humillimum præsentabit, si fortè vel sic Dominus respiciat afflictionem.

Hunc morem Gentilium quoque fuisse, & antiquissimum, & ab Assyriis Hebræos accepisse, aut ab his istos potius existimant eruditi. Sedisse enim, sive procubuisse inter pulveres & cineres supplicaturos Homerus (b) auctor est: apud quem Alcino Regi supplicaturus Vlysses procumbit in cineres:

Sic ait, & cineres inter desedit, ad ignem

Ipsè foco admotus. ---- deinde sic orat.

O Rex Alcinoë en tibi stratus supplicat hostis.

Non decet, ut lapsus jaceat sub pulvere denso

Procumbens ad eò ----

ita quoque Marium Coriolanum Volscorum Principi supplicasse scribit Dionysius Halicarnassæus. Hinc multa intelliguntur è Sacris litteris, quæ ritum istum respiciunt,

X 5 ciunt,

(a) Mos supplicantium. Aristot. in *Oeconomicis*. Apollon. 3. Argon, Plutar. de Virtut. mulier. (b) *Odyss.* 7.

ciunt, lib. 1. Regum secundo canit Anna Samuelis mater, post humiliationem gratiam consequuta: *Dominus mortificat & vivificat: deducit ad inferos, & reducit. Dominus pauperem facit, & ditat: humiliat & subleuat. Suscit at de pulvere egenum, & de stercore elevat pauperem: ut sedeat cum principibus, & solium gloria teneat.* brevissimè. Humilem exaltat, & in altum elevat. Ejusdè generis est illud P salmi XLIII. *Humiliata est in pulvere anima nostra: conglutimatus est in terra venter noster.* Pulverem igitur & Humilitatis symbolum in supplicando adhibebāt Hebræi: & Pulvis statū ipsum humilitatis & miseræ significabat. Isaia xvi. *Finitus est pulvis, id est, status miseria ac humilitatis.*

PULVEREM istum Humilitatis, Fundamento Fidei supponere, & addensare oportet, si in aquis Christianæ doctrinæ, veræ religionis, & divinæ gratiæ, Virtutum Ædificiū velimus extruere. Fuit hujus artificii architectonici peritus imprimis antiquissimus Virtutū artifex, & fideiū Pater Abraham, cui cū DEUS amplissimum fundum aquis gratiæ immersum, cui ædificiū suum in ædificaret, liberalissimè offerret, ille sciens in his aquis fundamentum non poni nisi pulvere immisso, illum prius copiosè sparsit. Hinc illæ immortalitati consecratæ voces, Genes. XVIII. *Loquar ad Dominum meum, cū sim pulvis & cinis.* Iterum. *Quia semel cœpit loqui ad Dominum meum, cū sim pulvis & cinis.* Hoc substrato pulvere, *Credidit Abraham DEO,* Gen. xv. 6. id est, fundamentum fidei jecit, & *reputatum est ei ad Iustitiam Galat. III. nimirum,* ab eo tempore, Iustitiæ, quæ virtutes omnes complectitur, altissimum palatium cœpit extruere.

AD hunc ædificandi in aquis Gratæ modum, divini Architecti magisterio erudita, hortatur suos Operarios Ecclesia, Architecturæ Christianæ peritissima. Quæ quarta ante Quadragesimam feria, quando tempus spi-

ritua-

ritualiter ædificandi maximè opportunum incipit, pul-
 verem summoperè commendat. Et quoniam non igno-
 rat, ubique aureum illum Humilitatis pulverem haud
 provenire, ipsa affatim suppeditat, dum sacerdotum
 manibus offert absque auro vel argento, pulverem be-
 nedictione sacratum, addito elogio: *Memento homo quia
 pulvis es, & in pulverem reverteris.* Porro, quando Ædifici-
 um spirituale, seu Domus Sapientiæ, quæ fundum ha-
 bet aqueum, nempe doctrinam Christi, & Divini Spi-
 ritus gratiam, Humilitate vera soliditatem adquisivit,
 spes est fore eam maximè diuturnam, immò, æternam.
 Tales Domus sunt Religiosorum familiæ, quas Spiritus
 Sapientiæ inchoavit, eduxit, perfecit, vera illarum Ar-
 chitrectrix. Quam ut suâ peculiariter agnoscit, inter ce-
 teras, SOCIETAS JESU, cujus Fundator IGNATIVS,
 tam voluit eam esse Humilem, ut jusserit, vel ipso
 nomine extremam humilitatem profiteri, nominans
 semper MINIMAM. A quâ voce orditur Examen candi-
 datorum, sic præscribens. *Hæc MINIMA CONGREGA-
 TIO, quæ à Sede Apostolica, primâ sui institutione, SOCIETAS
 Jesu nominata est.* Quo factum, ut eo nixa fundamento,
 per unam annorum centuriam, quam Seculum voca-
 mus, steterit immutata, plurimis licet impetita, adver-
 sitatum undique ingruentium procellis ac tempestatibus
 Societas. Quamobrem ad gratitudinem suam demon-
 strandam DEO Sapientiæ Domino, Fundatori primo ac
 Conservatori suo, statuit per orbem universum peculia-
 ri devotione, cultu, officiis divinis, alijsque gratitudinis
 significationibus totum annum insequentem transige-
 re, tanquam annum natiuitatis suæ centesimum, sive Se-
 cularem. Cujus exempla habet in antiquitate, tum Ec-
 clesiastica, tum civili quam plurima, ut fusius suo tem-
 pore explicabitur. Illius initium erit feria III. hujus heb-
 domadis,

domadis,

domadis, seu xxvii. Septembris. Nam prima Institutio SOCIETATIS JESU approbatio facta est à Paulo III. Pont. Max. Anno M. D. XL. V. Kalen. Octob. Ad quam diem celebriorem faciendam, transigendamque cum fructu spiritali, Eminentissimus Cardinalis MARTIUS GINETTUS, Legatus de latere, facta sibi potestate à Supremo Sacrorum antistite VRBANO VIII. concessit Indulgentiam Plenariam. Ad quam obtinendam, DEO que nobiscum gratias agendas invito meos Auditores, quos ut maximè benevolos Societati, adfocere frequentes confido.

ARTICULUS III.

HVMILITAS

Anima solum, velut paludosam tellurem, siccat haud secus ac Pulvis & Cinis terram aquosam.

HAUD malè dixero, vel incongruè, ut opinor, Animam, cui virtutis imponenda est fabrica, esse veluti terram aquis immersam, vel palustrem, quæ undique aquis scateat: nimirum, perturbationibus immodicis, imperfectionibus, defectibus, peccatis, & nonnunquam criminibus, ac sceleribus. Ita profectò se rem habere nō pauca in Divinis Oraculis satis clarè indicant. Quàm illustre est illud psalmi LXXVIII. *Salvum me fac DEUS, quoniam intraverunt aquæ, usque ad animam meam,* Quo loco D. Chrysostronus, per aquas intelligit secularia negotia, fluxa, & mortalia: Origenes verò, tentationes, quæ recens natis, aut ad Deum conversis imminet à Diabolo, tanquam à Pharaone: nonnulli, peccata: ut intrare aquas usque ad animam, significet, periclitari tentationibus,

tationibus, cogitationibus pravis, desideriis perversis, mundanarum rerum affectibus, aut etiam peccatis anime salutem. *Bibit, quasi aquam, iniquitatem.* dicitur Job. xv. Ubi haud dubie symbolum iniquitatis est aqua. Sicut in psalmo cviii. *Intravit sicut aqua interiora ejus.* quidam? dolus, malignitas, fraudulentia.

Ut ponatur itaque Virtutum fundamentum in anima, ejici primum haustoriis instrumentis, qualia sunt dolor, poenitudo, contritio, confessio, satisfactio debet haec aqua. Tum pulvere insperso exficari, quod remansit madidum solum. Nullus autem magis idoneus ad exsiccandum, est pulvis, quam Humilitas, cujus vis, tum solidandi, tum exsiccandi longè est efficacior, quam pulveris Puteolani. Cum igitur Humilitas, inum in virtutum aedificio locum occupet, & Fidei substernatur, rectissime Fundamentum fabricæ spiritualis dicitur; indirectè tamen ac dispositivè, quia obstacula removet.

S E R M O IX.

HUMILITAS

Complanat Animæ fundum, ut in eo aedificari possit.

Omnis Vallis implebitur; & omnis mons & collis humiliabitur.

Et erunt prava in directa, & aspera in vias planas. Lucæ iii.

4. 5.

ARTI-